

BUDAPEST, III. KERÜLET, BÉCSI ÚT 68-84. (HRSZ. 14737/3, 14736/1, 14732/1, 14731/2, 14730/1)

Irodaház építése

Lelőhely-azonosító: 31289, 33315, 38928, 42719, 55995, 72911, 78251

KULCSSZAVAK: őskor, késő rézkor, Baden-kultúra, település, római kor, temető, sír, hamvasztásos sír, csontvázas sír, sírkert, szarkofág, kőládasír, téglasír, síremlék, sírkő

BUDAPEST, DISTRICT III, 68-84 BÉCSI ROAD (PLOT NOS. 14737/3, 14736/1, 14732/1, 14731/2, 14730/1)

Construction of an office building

Site IDs: 31289, 33315, 38928, 42719, 55995, 72911, 78251

KEYWORDS: Prehistory, Late Copper Age, Baden culture, settlement, Roman Age, cemetery, grave, cremation burial, inhumation burial, grave garden, sarcophagus, cist grave, brick grave, grave monument, gravestone

A fent nevezett területen 2019. március 21. és 2021. április 28. között teljes felületű megelőző feltárást folytattunk egy irodaház kivitelezéséhez kapcsolódóan. A feltárás több szakaszban történt: egyrészt az időjárási viszonyokhoz, másrészt a kivitelezési munkákhoz, valamint a 2020 tavaszán Magyarországra is áttérjedő koronavírus-járványhoz igazodva.

Az eredetileg kilenc telekből álló, 6474 m² kiterjedésű területen, a Bécsi út 70. és 80. számú telkeken 2000-ben és 2003-ban Hable Tibor vezetett feltárást (Hable – Márton 2001, 29–37, Hable 2004). A már feltárt területek kiterjedését levonva, illetve a tervezett beépítési kontúr változásai miatt összesen 4936 m²-t tártunk fel. (1. kép)

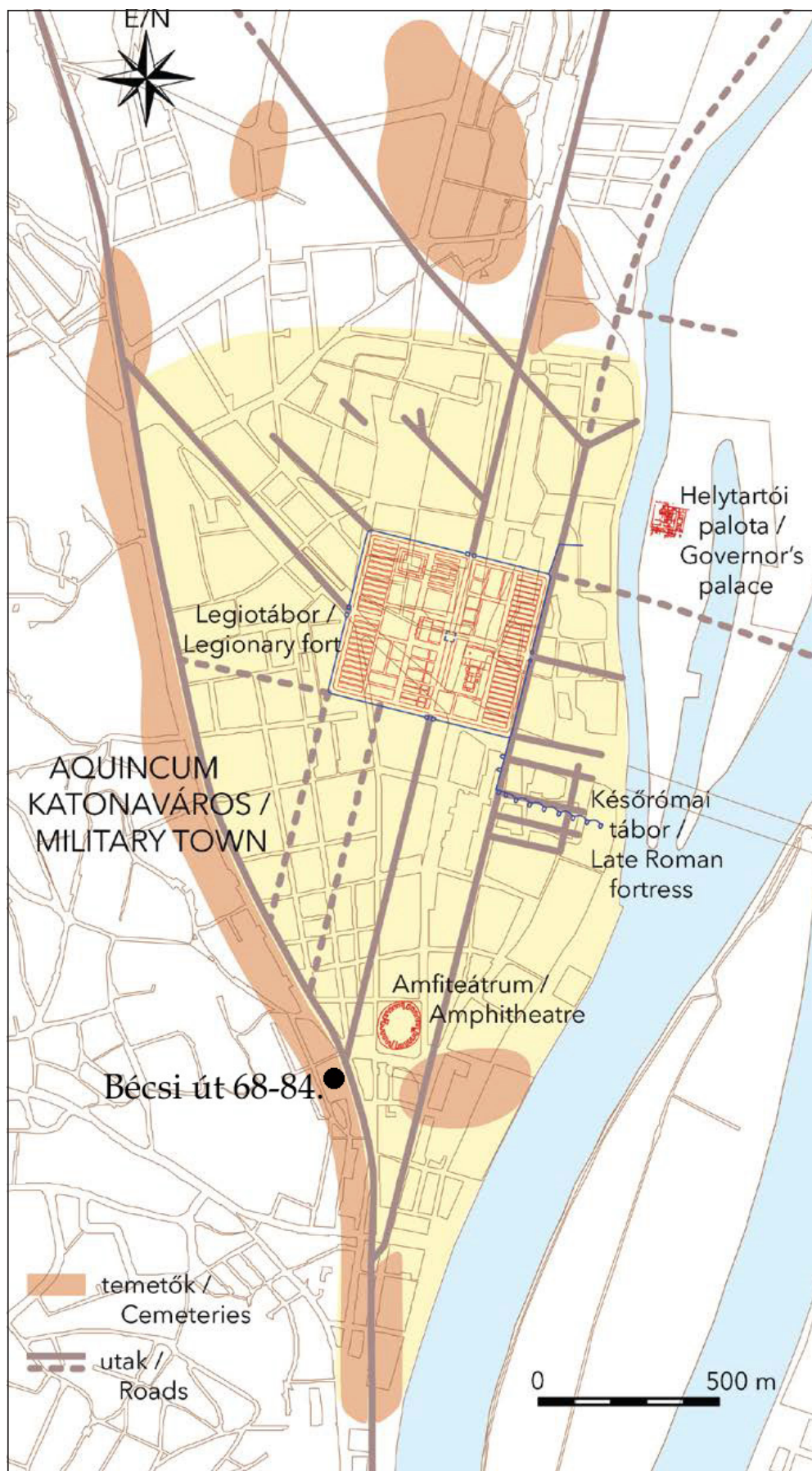
A munkaterület a feltárás megkezdésekor gyakorlatilag egy síkra kialakított terep volt. A környék geomorfológiai viszonyainak és a korábbi feltárások tapasztalatainak ismeretében azonban tisztában voltunk azzal, hogy eredetileg egy olyan nyugatról keleti irányba lejtő, sekélyebb, völgyyszerű mélyedések által elválasztott, hegylábi nyúlványokkal tagolt felszínnel kell számolnunk, amit a római kor utáni erózió, majd az 1700-as évektől kezdődő, napjainkig tartó tereprendezések formáltak a jelenlegi állapotára.

Between March 21 2019 and April 28, 2021, a full-area preventive archaeological excavation was conducted in connection with the construction of an office building. The investigation was carried out in multiple phases, adapting to weather conditions, construction activities, and the COVID-19 pandemic that reached Hungary in spring 2020.

Originally consisting of nine plots (totalling 6,474 m²), part of the site (70 and 80 Bécsi Road, respectively) was already excavated in 2000 and 2003 under the direction of Tibor Hable (Hable – Márton 2001; Hable 2004). Excluding previously investigated zones and adjusting for design changes, a total of 4,936 m² was excavated during the current project. (Fig. 1)

At the start of the excavation, the surface was essentially level. However, based on geomorphological conditions and earlier research, it was clear that the original terrain consisted of a west–east sloping surface with shallow valley-like depressions and ridge-like spurs. This morphology had been significantly altered by post-Roman-age erosion and later landscaping from the 18th century onwards.

Stratigraphically, the site was covered by a thick, homogenous, reworked erosion layer that increased

1. kép: A lelőhely a mai utcahálózat és az antik topográfia viszonylatában (Készítette: Kolozsvári Krisztián)

Fig. 1. The site in relation to the modern street network and ancient topography
(Prepared by Krisztián Kolozsvári)

Rétegtani szempontból ez azt jelentette, hogy a területen egy keleti irányban erőteljesen vastagodó modern, illetve a római kori rétegeket fedő homogén, leletmentes, feliszapolódott eróziós réteg húzódtott. Ezeknek az eltávolítása gépi erővel történt. Az egykori terepfelszín esését igyekeztünk követni, így keleti irányban eleve mélyebben emeltettük ki a két említett réteg együttesét oly módon, hogy lehetőleg minél közelebb legyünk a megmaradt temetkezések jelentkezési szintjéhez. Az eredeti terepesés követését helyenként bizonytalanná tették a későbbi modernkori bolygatások, illetve az egyre mélyülő, keleti sávban intenzíven megjelenő talajvíz, amely a Bécsi úti járdaszinthez (104,20 mBf) képest már kb. 2,5 méteres mélységben (kb. 102 mBf körül) jelentkezett. Ez különösen a délkeleti zónában nehezítette meg a munkálatokat. A legmélyebben fekvő temetkezések sok esetben a Bécsi út szintjéhez képes négy méteres mélységben, 102,20 mBf körül húzódtak. A feltárás ezért – a víztelenítő zompokból történő szivattyúzás ellenére is – erősen talajvizes környezetben történt. (2. kép)

in thickness toward the east and contained no finds. This layer was mechanically removed. Excavation followed the original slope as closely as possible to reach the expected level of archaeological features, i.e. the remaining burials. The interpretation of the original terrain slope was in places made uncertain by later modern disturbances, as well as by increasingly rising groundwater appearing in the deepening eastern strip. In relation to the pavement level of Bécsi Road (104.20 a.B.S.l.), groundwater was already encountered at a depth of approximately 2.5 metres (around 102 a.B.S.l.). This particularly complicated the work in the south-eastern zone. The deepest burials lay at around 102.20 a.B.S.l. up to four meters below the modern surface, requiring continuous dewatering during excavation. (Fig. 2)

Pre-Roman-age activity was represented by scattered Late Copper Age Baden culture settlement features (pits and burnt features), mainly in the southwestern part of the site. No further prehistoric occupation phases were identified until the Roman period. From

2. kép: Drónfotó a feltárás északi zónájáról (Fotó: Rupnik László)

Fig. 2. Drone photo of the northern section of the excavation site (Photo by László Rupnik)

A római kori területhasználat előtti időszakból a késő rézkori Baden-kultúra szórványos településnyomait (gödrök, átégett tüzelőhelyek) tártuk fel, amelyek legintenzívebben a terület délnyugati zónájában jelentkeztek.

A rézkor utáni további őskori kultúrák nyomait nem találtuk, a következő emberi tevékenység kimutatható időszaka már a római kor volt. A Kr. u. 1. század utolsó

the late 1st century AD until the Late Roman Age, the area served as a burial ground.

The cemetery developed on a west–east sloping terrain, which likely caused ongoing erosion and local downslope movement even during its use. The upper western zone contained fewer burials due to thinner archaeological deposits, while the lower eastern part near Bécsi Road was much denser. Intensive reuse of

* above Baltic Sea level

mai korra datálható, igényesebb kialakítást mutató, kőlapokból ládaszerűen összeállított sírokkal. Ezekhez részben korábbi síremlékek (díszített feliratos sírsztélék és szarkofágok) feldarabolt részleteit használták fel. A viszonylag kisebb mennyiségben kimutatható *tegu-la-* és kőládásírok azt is sugallják, hogy a katonaváros temetőjének ezen szakaszát a késő római korban már kevésbé használták. (4. kép)

3. kép: Egymásra ásvó csontvázak (Fotó: Vámos Péter)
Fig. 3. Superimposed inhumation burials (Photo by Péter Vámos)

A sírköveken kívül egy másik jellegű temetkezést jelző konstrukció volt az úgynevezett sírkert, amely gyakorlatilag egy kőfallal körbekerített, általában négyzetes alaprajzú területet jelent. Ezen belül egy vagy több sír (családé, vagy egyéb közösségé) kapott helyet. Az általunk feltárt területen két sírkert kerítőfalainak alapjait találtuk meg, amiből 2000-ben is előkerült egy a 80. számú telken.

A nagyszámú temetkezések feltárása során igen sok tárgy látott napvilágot a halottak mellől, valamint a földdel és faszénnel kevert, megégett csontdarabokkal feltöltött hamvasztásos sírgödrökből. Az átlagos, leggyakoribb mellékletek az eredetileg italt- és ételt tartalmazó kerámiakorsók, -tányérok és -poharak, illetve kerámiamecsesek és pénzérmék. (5. kép) A szegényesebb sírokban sokszor csak ez utóbbi melléklet jelent meg.

by a stone wall, typically of square ground plan. Within these enclosures, one or more graves were placed (belonging to a family or another community). In the area we excavated, the foundations of two such enclosure walls were identified, one of which was also uncovered in 2000 on plot No. 80.

During the excavation of the large number of burials, many objects were uncovered from beside the de-

4. kép: Perselykőbe állított sírkő alsó részlete in situ állapotban (Fotó: Vámos Péter)

Fig. 4. Lower section of a gravestone set in a socket stone, found in situ (Photo by Péter Vámos)

ceased, as well as from cremation graves filled with soil, charcoal, and burnt bone fragments. The most common grave goods were ceramic jugs, plates, and cups that originally contained food and drink, as well as ceramic oil lamps and coins. (Fig. 5) In poorer graves, often only the latter type of offering was present. Exceptionally richly furnished burials were not found at the site. In addition to the locally produced, average-quality pottery mentioned above, a few higher-quality imported wares also appeared, primarily *terra sigillata*. Besides ceramics, a significant number of simple glass vessels were also recovered. Objects made of bronze and iron were also found, including dress pins, mirrors, belt buckles, and knives.

In some cases, simpler earrings made of bent gold wire and gold rings were uncovered, as well as neck-

5. kép: Arcos edény hamvasztásos sír mellékleteként (Fotó: Szilágyi Nóra)

Fig. 5. Face vessel deposited as grave goods in a cremation burial (Photo by Nóra Szilágyi)

Kirívóan gazdag mellékletű sírokat nem találtunk. A fent említett átlagos, helyi fazekasok által készített termékeken kívül viszont néhányszor jobb minőségű import kerámiák, elsősorban *terra sigillaták* is felbukkantak. A kerámiákon kívül szép számban kerültek elő egyszerűbb kialakítású üvegedények is. Bronzból és vasból készült használati tárgyakat (ruhakapcsoló tűket, tükröket, övcsatokat, késeket) is találtunk. Néhány esetben előkerültek egyszerűbb kialakítású, aranyhuzalból hajlított fülbevalók és aranygyűrűk, nagyobb számban pedig kisebb vagy nagyobb méretű üvegyöngy-nyakláncok is.

Végül fontos megemlíteni a feltárás két unikális leletét, az egy-egy ólomlapocskára karcolt, majd összegöngyöltött átoktáblákat. Ezekből az egykori Pannonia provincia területéről eddig alig egy tucatnyit ismerünk, közülük – a most előkerültekkel együtt – öt példány Aquincumban látott napvilágot.

RÉSZTVEVŐK: Vámos Péter ásatásvezető régész, Nagy Alexandra régész, Fodor Fanni régész, Budai Balogh Tibor régész, Fuchs Noémi régész, Fábián István geo-

laces consisting of small or larger glass beads in greater numbers.

Finally, it is important to mention two unique finds from the excavation: curse tablets inscribed on small lead sheets and then rolled up. Only about a dozen such objects are known so far from the territory of the former province of Pannonia, five of which—including those just discovered—were found in Aquincum.

CONTRIBUTORS: Péter Vámos (lead archaeologist), Alexandra Nagy (archaeologist), Fanni Fodor (archaeologist), Tibor Budai Balogh (archaeologist), Noémi Fuchs (archaeologist), István Fábián (surveyor), Sándor Imre-Horváth (surveyor), Tibor Kovács (surveyor), Gergő Juhász (Lowpoly 360 Ltd.), László Rupnik (ELTE BTK RI, drone imaging), Lajos Sándor (metal detector specialist, Sandax Ltd.)

Archaeological field technicians and students: László Almády, Dana Alzyab, Mirtill Árvai, Anna Balatincz, Ágota Balogh, Merita Beqirai, Erzsébet Bojtár, Tamás Borbély, Olívia Erdős, Boglárka Fábián, Attila Fabó, Alfréd Falchetto, László Ferenczi, Gábor Gyenes, Bianka

déta, Imre-Horváth Sándor geodéta, Kovács Tibor geodéta, Juhász Gergő (Lowpoly 360 Kft.) geodéta, drónfelvételek: Rupnik László (ELTE-BTK RI), Sándor Lajos fémkeresős szakember (Sandax Kft.)

Régésztechnikusok és régészhallgatók: Almády László, Alzyab Dana, Árvai Mirtill, Balatincz Anna, Balogh Ágota, Beqirai Merita, Bojtár Erzsébet, Borbély Tamás, Erdős Olívia, Fábrián Boglárka, Fabó Attila, Falchetto Alfréd, Ferenczi László, Gyenes Gábor, Horváth Bianka, Horváth Tamás, Huber Kíra, Kartali Zsanett, Kiss Zoltán, Kostyál Gergely, Kovács Dániel, Kölcze Bettina, Labancz Eszter Csenge, Langer Dániel, Metenkánics Diána, Milbich Tamás, Mogyorósy Cintia, Németh Zsófia, Olasz Rita, Pracskó Éva, Schmidt Nikolett, Schmidt Patrik, Szabó Dominika, Szabó Márton, Szabó Zsuzsanna, Szász Hajnal, Szerb Boróka, Szeredi Anna, Ternovác Adél, Turi Attila

Vámos Péter

Horváth, Tamás Horváth, Kíra Huber, Zsanett Kartali, Zoltán Kiss, Gergely Kostyál, Dániel Kovács, Bettina Kölcze, Eszter Csenge Labancz, Dániel Langer, Diána Metenkánics, Tamás Milbich, Cintia Mogyorósy, Zsófia Németh, Rita Olasz, Éva Pracskó, Nikolett Schmidt, Patrik Schmidt, Dominika Szabó, Márton Szabó, Zsuzsanna Szabó, Hajnal Szász, Boróka Szerb, Anna Szeredi, Adél Ternovác, Attila Turi

Péter Vámos

References

- Hable–Márton 2001 • Hable, Tibor – Márton, András: Újabb sírok az aquincumi katonaváros nyugati temetőjéből (New graves from the western cemetery of the Aquincum Military Town). *Aquincumi Füzetek* 7 (2001) 21–37.
- Hable 2004 • Hable, Tibor: Második századi sírok a katonaváros nyugati temetőjéből (Second century graves from the western cemetery of the Military Town). *Aquincumi Füzetek* 10 (2004) 15–20.

Irodalom

- Hable – Márton 2001 • Hable, Tibor – Márton, András: Újabb sírok az aquincumi katonaváros nyugati temetőjéből (New graves from the western cemetery of the Aquincum Military Town). *Aquincumi Füzetek* 7 (2001) 21–37.
- Hable 2004 • Hable, Tibor: Második századi sírok a katonaváros nyugati temetőjéből (Second century graves from the western cemetery of the Military Town). *Aquincumi Füzetek* 10 (2004) 15–20.